

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Nela Vejvodová

**Souvislost americké invaze do Iráku v roce 2003
se současným rozmachem organizace Islámský
stát v regionu Blízkého východu**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Nela Vejvodová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Bečka, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

VEJVODOVÁ, Nela. *Souvislost americké invaze do Iráku v roce 2003 se současným rozmachem organizace Islámský stát v regionu Blízkého východu*. Praha, 2016. 44 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Abstrakt

Islámský radikalismus je v současné době jedním z celosvětově nejdiskutovanějších témat. Dostali jsme se do nové éry, která odstartovala na začátku století útokem na newyorské Světové obchodní centrum v roce 2001 – po něm prezident Bush vyhlásil válku světovému terorismu. Organizace Islámský stát představuje novou formu radikalismu, vymyká se jak svou krutostí, tak třeba i počtem zahraničních bojovníků, kteří se k němu připojili. Představuje obrovskou hrozbu pro křehkou stabilitu v regionu a potažmo i v Evropě. V první části své bakalářské práce s názvem „Souvislost americké invaze do Iráku v roce 2003 se současným rozmachem organizace Islámský stát v regionu Blízkého východu“ se zabývám samotnou americkou invazí do země, ve druhé části popisuji vznik teroristické organizace al-Káida, později Islámský stát. Ve třetí části analyzuji různé faktory a konkrétní události, které ve výsledku poskytují odpověď na otázku, zda je invaze spojeneckých vojsk pod vedením Američanů jedinou příčinou aktuální krize v Iráku, potažmo na celém Blízkém východě.

Klíčová slova

Islámský stát, Spojené státy, Irák, islamismus, terorismus, ší'ité, sunnité

Rozsah práce: 70 122 znaků

Abstract

Islamic radicalism is currently one of the most debated topics worldwide. We got into a new era, which started at the beginning of the century by attack on World Trade Center in 2001 - later President Bush declared war on global terrorism. Organization of the Islamic State is a new form of radicalism, beyond both his cruelty, and even the number of foreign fighters who have joined them. It poses a huge threat to the fragile stability in the region and, by extension, in Europe. In the first part of my thesis entitled "The connectivity of an American invasion to Iraq in 2003 in relation to the current spread of the Islamic State in the Middle East region" I'm dealing with the US invasion of Iraq and in the second part I'm describing the emergence of the terrorist organization al-Qaeda, the Islamic State afterwards. In the third section I'm analyzing the various factors and specific events that, in result, provide an answer to the question whether the invasion of Allied troops under the command of Americans is the only cause of the current crisis in Iraq, by extension, the entire Middle East region.

Keywords

Islamic State, United States of America, Iraq, Islamism, terrorism, Shi'ites, Sunnis

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. 5. 2016

Nela Vejvodová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce, PhDr. Janu Bečkovi, Ph.D. za jeho rady, konstruktivní připomínky a celkové vedení.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Nela Vejdová

E-mail:

nela.vejvodova@gmail.com

Studijní obor:

Teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Zimní semestr 2015/2016

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2015/2016

Vedoucí bakalářského semináře:

Doc. PhDr. Jiří Vykoukal

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Název práce:

Souvislost americké invaze do Iráku v roce 2003 se současným rozmachem organizace Islámský stát v regionu Blízkého východu

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Islámský radikalismus je spolu s přílivem uprchlíků do Evropy v současné době tématem číslo jedna. Dostali jsme se do nové éry, která odstartovala na začátku století útokem na newyorské Světové obchodní centrum v roce 2001 – po něm prezident Bush vyhlásil válku světovému terorismu. Organizace Islámský stát představuje novou formu radikalismu, vymyká se jak svou krutostí, tak třeba i počtem zahraničních bojovníků, kteří se k němu připojili. Představuje obrovskou hrozbu pro křehkou stabilitu v regionu a potažmo i v Evropě. Odborníci se shodují, že vzniku Islámského státu napomohla i americká invaze do Iráku, respektive následná nepřehledná situace po stažení vojsk v roce 2011.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Téma práce ani cíl se od zadání projektu do odevzdání nezměnily.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

1. kapitola: Druhá válka v zálivu (2003–2011)
2. kapitola: Al-Káida v Iráku a vznik organizace Islámský stát
3. kapitola: Kde leží příčiny rozmachu takzvaného Islámského státu a kdo je za ně odpovědný?

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

BUSH, George W. Decision Points. New York: Crown Publishers, 2010. ISBN 978-0-307-59062-6

CRILE, George. Soukromá válka pana Wilsona. Praha: Víkend, 2008. ISBN 978-80-86891-83-5

GOMBÁR, Eduard. Kmeny a klany v arabské politice. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0896-2

GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku. Praha: Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-249-8. Str. 541

HUNTINGTON, Samuel P. 2001. Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu. Praha: Rybka Publishers. ISBN 80-86182-49-5

IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu. 1. vydání. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1754-6

KEPEL, Gilles. Válka v srdci islámu. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8

WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru. 1. vydání. Praha: Albatros Media, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3

WOODWARD, Bob. Bushova válka. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7257-043-5

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

OBSAH

ÚVOD	1
1. DRUHÁ VÁLKA V ZÁLIVU (2003–2011)	4
1.1 Darebný stát na ose zla	4
1.2 Americko-britské spojení s podporou Pyrenejského poloostrova	7
1.3 Rekonstrukce Iráku.....	8
1.4 Stahování koalice, sčítání následků.....	11
2. AL-KÁIDA V IRÁKU A VZNIK ORGANIZACE ISLÁMSKÝ STÁT	12
2.1 Od monoteismu a džihádu přes Levantu k Islámskému státu	13
2.2 Chalífa Ibráhím.....	14
3. KDE LEŽÍ PŘÍČINY ROZMACHU TAKZVANÉHO ISLÁMSKÉHO STÁTU A KDO JE ZA NĚ ODPOVĚDNÝ?	16
3.1 Vážné podcenění první – bývalá irácká armáda a úřednictvo	16
3.2 Sunnitě versus ší'ité – situace se vymyká kontrole	18
3.3 Vážné podcenění druhé – University of Camp Bucca.....	20
3.4 Blízkovýchodní tradice tribalismu	22
3.5 Vážné podcenění třetí – mocné irácké kmeny a klany	24
3.6 Teroristickým začátečníkům se daří.....	25
3.7 Z druhé strany.....	26
ZÁVĚR.....	29
SUMMARY	31
ZDROJE	33

ÚVOD

Ukázat na někoho prstem a říct, že je vinen, je jednoduché – zejména činíme-li tak z pohodlí domova, od počítače. A ukázat prstem na Spojené státy americké je za současného společenského rozpoložení ještě jednodušší. Nic ale není takhle jednoduché a černobílé.

Ve své bakalářské práci se zabývám příčinnou souvislostí mezi americkou intervencí v Iráku, která započala v březnu roku 2003, a současným rozmachem takzvaného Islámského státu.

Je invaze spojeneckých vojsk pod vedením Američanů jedinou příčinou aktuální krize v celém regionu? To je výzkumná otázka, které se ve své práci věnuji. Osobně se domnívám, že tu souvislost existuje, a ne malá – ovšem že invaze není příčinou jedinou, je příčinou specifickou, třeba tím, kolika závažných chyb se Američané v Iráku dopustili a jak dalekosáhlé důsledky to mělo.

Téma jsem si vybrala primárně proto, že se o region Blízkého východu dlouhodobě zajímám, zejména pak o americko-blízkovýchodní vztahy. Zajímají mne také bezpečnostní otázky a hrozby. Dále pak proto, že islámský terorismus (a konkrétně organizace Islámský stát) je v současnosti vysoce aktuální a diskutované téma. Uvědomuji si však, že aktuálnost tématu může být poněkud dvousečná – situace se ve značně nestabilním regionu může změnit ze dne na den, možná z hodiny na hodinu, proto také se ve své bakalářské práci zabývám spíše vznikem takzvaného Islámského státu, než jeho postupem a současným vývojem situace. To jsou v mé práci jen okrajová, doplňková témata, která pouze napomáhají komplexnímu vylíčení problematiky.

První část práce je popisná. Líčím v ní pozadí současné krize, tedy operaci Irácká svoboda, svržení iráckého režimu a pokusy o nastolení demokracie v zemi, ve druhé kapitole se zabývám růstem extremismu a vlivu organizace al-Káida v regionu.

V další části už se pouštím do samotné analýzy problematiky, hledám odpovědi na výše vytyčené otázky a kriticky hodnotím potvrzující a vyvracející pro a proti. Analýza mi umožňuje na základě dostupných pramenů, informací a poznatků přinést nový vhled do problematiky a proniknout více pod její povrch. Mé téma je navíc časově i prostorově omezeno, analýza se tedy nestane příliš obecnou – a tedy v praxi neuplatnitelnou.

V první kapitole vycházím zejména z knihy autorů Gombára a Pechy *Dějiny Iráku*¹. Ta vyšla v roce 2013, reflektuje tedy dění relativně nedávné a je jedním z nejaktuálnějších obecných zdrojů, které při psaní používám. Při líčení průběhu intervence a pádu režimu Saddáma Husajna se spoléhám také na knihy z per několika žurnalistů, jako poměrně zásadní

---

¹ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku. Praha: Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-249-8.

vnímám knihu amerického novináře Boba Woodwarda (proslaveného aférou Watergate) *Bushova válka*² – zde autor precizně zmapoval proces rozhodování tehdejších vysokých představitelů Spojených států mimo jiné na jednáních Rady národní bezpečnosti. Cituje viceprezidenta USA Dicka Cheneyho, ministra zahraničí Colina Powella či poradkyni prezidenta Bushe pro otázky národní bezpečnosti Condoleeazu Riceovou. Bob Woodward sice primárně píše o přípravách na útok proti al-Káidě v Afghánistánu, otázka vojenské akce v Iráku však přicházela na pořad jednání pravidelně a diskuze mezi vrcholnými představiteli Spojených států nabývaly na intenzitě.

Za zajímavé a samozřejmě cenné doplnění první kapitoly považuji citace z paměti amerického prezidenta George W. Bushe *Okamžiky rozhodnutí* (cituji z originálu *Decision Points*).³

Zásadním zdrojem pro mou práci je kniha, kterou společně napsali americký novinář Michael Weiss a syrský analytik Hassan Hassan. *Islámský stát: uvnitř armády teroru*⁴ výborně reaguje na aktuální světové dění. Jde o jednu z mála odborných publikací, která mapuje vznik organizace Islámský stát a proniká opravdu do hloubky. Autoři se sice nijak nevymezují vůči jedné nebo druhé „straně“, na celou problematiku ale nahlíží značně kriticky. Připouští, že Američané mají na současnou krizi obrovský podíl viny, zároveň ale čtenářům předkládají také argumenty proti této úvaze – pouští se i do kritiky nových iráckých vládců, kteří přišli po Saddámu Husajnovi. Weiss s Hassanem nehodnotí, události prezentují nepřikrášleně, komplexně a zasazují je do kontextu se současnou situací.

Nejrůznější tvrzení předkládaná čtenářům v knize *Islámský stát: uvnitř armády teroru* pak ve své práci rozebírám a konfrontuji s názory dalších autorů. V obecnější rovině mi velice pomáhá monografie profesora psychologie na Universidad Autónoma de Madrid Luise de la Corte Ibáñeze *Logika terorismu*⁵. Ten se nezabývá přímo terorismem islámským, ve své knize často hovoří o organizacích ETA a IRA, většina textu ale hovoří o terorismu všeobecně. Dále několikrát čerpám z další knihy docenta Eduarda Gombára, předního českého odborníka na oblast Blízkého a Středního východu, *Kmeny a klany v arabské politice*⁶. Jedna z kapitol pojednává konkrétně o poměrech v Iráku. Vzhledem k roku vydání (2004) sice nereflexuje současné dění, informace v publikaci jsou však stále platné a lze je použít v kritické diskuzi.

---

² WOODWARD, Bob. *Bushova válka*. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7257-043-5.

³ BUSH, George W. *Decision Points*. New York: Crown Publishers, 2010. ISBN 978-0-307-59062-6.

⁴ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. *Islámský stát: Uvnitř armády teroru*. 1. vydání. Praha: Albatros Media, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3.

⁵ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. *Logika terorismu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1754-6.

⁶ GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0896-2.

Obdobně bych se pak mohla vyjádřit i o knize *Válka v srdci islámu*⁷ od francouzského sociologa a politologa Gillese Kepela, který je považován za předního znalce dnešního islámského světa.

Další publikací, ze které při psaní své práce vycházím, je slavný *Střet civilizací* od Samuela P. Huntingtona.⁸ Jeho myšlenky přispívají k pochopení současného konfliktu a k části jeho příčin. Uvědomuji si nicméně, že ačkoliv se některé Huntingtonovy závěry potvrdily, celkově jde o publikaci poněkud kontroverzní a lze ji využívat jen s kritickým přihlédnutím k jejím nedostatkům.

Jelikož jsem si vybrala téma nanejvýš aktuální, nemohu se při psaní práce spoléhat jen na odborné publikace. Hojně tedy čerpám i článků, reportáží, analýz a rozhovorů z českých, ale hlavně zahraničních médií.

Na závěr úvodu bych se ještě ráda zmínila o používání samotného názvu „Islámský stát“. Politici i média používají pro označení této organizace rozličná jména či zkratky: IS, ISIL, ISIS, chalífát, Daiš/Daeš. Poslední zmiňovaný výraz vnímají islamisté jako značně posměšný, zřejmě právě proto ho odnedávna oficiálně začali používat francouzští, britští i američtí politici. Snad všechna média se pak drží nového úzu a v textech vždy uvádí, že jde o „takzvaný Islámský stát“.

Ve své práci používám k označení této organizace různé názvy. Číním tak hlavně kvůli celkové stylistické stránce textu, která by dle mého poněkud utrpěla, používala-li bych jen jedno pojmenování.

Při uvádění arabských názvů a jmen se držím transkripce, kterou používá ten který autor nebo která je všeobecně v médiích a odborných textech rozšířena.

---

⁷ KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8.

⁸ HUNTINGTON, Samuel P. 2001. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers. ISBN 80-86182-49-5.

1. DRUHÁ VÁLKA V ZÁLIVU (2003–2011)

Po útocích na newyorské Světové obchodní centrum a Pentagon se pro Spojené státy stal prioritním odvetný úder na pozice al-Káidy v Afghánistánu. Na jednáních Rady národní bezpečnosti však mezi vrcholnými představiteli země – prezidentem Georgem W. Bushem, ministrem zahraničí Colinem L. Powellem, ministrem obrany Donaldem H. Rumsfeldem, prezidentovou poradkyní pro otázky národní bezpečnosti Condoleezzou Riceovou a dalšími představiteli bezpečnostních složek – probíhaly diskuze i o vojenském zásahu proti Iráku, proti Saddámu Husajnovi. Prezidentovi poradci, z nichž někteří před lety radili i jeho otci, věřili, že na světě není větší hrozby než iráckého prezidenta. Tvrdili, že myslí-li George W. Bush své výroky o potírání podporovatelů terorismu vážně, musí Saddáma Husajna zařadit na první místo v seznamu.

„Má-li vypuknout opravdová, rozsáhlá válka proti terorismu, Irák se dříve či později určitě stane jedním z cílů. Rumsfeld v podstatě navrhoval, aby využili příležitosti, která se jim naskytla v důsledku teroristických útoků, a vyrazili na Saddáma okamžitě.“ Proti takovému postupu byl jak prezident Bush, tak Colin Powell. Na al-Káidu se soustředila veškerá pozornost veřejnosti. „Každá akce vyžaduje podporu veřejnosti. Nejde jen o mezinárodní podporu, musíme udělat to, co podporuje americký lid. A ten si přeje, abychom něco udělali s al-Káidou.“ Podle Bushe pak na konečné rozhodnutí ještě nedozrál čas, píše k jednáním hned z 12. září novinář Bob Woodward ve své knize *Bushova válka*.⁹

A důvod, proč vláda světové supervelmoci uvažovala o vojenské intervenci v Iráku v souvislosti s teroristickými útoky? Zbraně hromadného ničení (ZHN) – chemické, biologické, možná i nukleární¹⁰. Zastánci operace argumentovali Saddámovou podporou al-Káidy. Diktátor, který si z mezinárodních sankcí a dohledu nic nedělá a Spojené státy považuje za nejhorší nepřátele, by se jistě nerozpakoval postoupit ZHN teroristům. O této možnosti nejvíce mluvil viceprezident USA Dick Cheney. Úmysl teroristů znovu zaútočit na Spojené státy, tentokrát pomocí chemických a biologických zbraní, pak 14. září 2001 tlumočili prezidentovi na schůzce zástupci CIA.¹¹

1.1 Darebný stát na ose zla

Úvahy o svržení Saddáma Husajna se samozřejmě neobjevily až po 11. září. Už v lednu 1998 adresovali Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz a další politici a třeba i Francis Fukuyama tehdejšímu prezidentovi Billu Clintonovi dopis, ve kterém požadovali, aby

⁹ WOODWARD, Bob. *Bushova válka ...* str. 66.

¹⁰ Zbraně hromadného ničení mají za úkol usmrtit co největší počet lidí a způsobit velké materiální škody.

¹¹ BUSH, George W. *Decision Points ...* str. 184

Spojené státy vojensky zasáhly proti „darebnému státu“¹² – Iráku – a odstavili Saddámův režim od moci. Donald Rumsfeld byl tou myšlenkou prý přímo posedlý. Saddám Husajn dle jeho názoru poškozoval americké zájmy.¹³

Přístup Spojených států k darebnému Iráku se proměnil s nástupem George W. Bushe do prezidentského úřadu. Začal sílit hlas neokonzervativních jestřábů (v čele s ministrem obrany Rumsfeldem), kteří prosazovali radikální změnu v americké zahraniční politice. Amerika měla upevnit svou nadvládu tam, kde má životní zájmy (hlavně zásobování ropou a bezpečnost Izraele). Prostředkem pak měl být otevřený intervencionismus a svržení nepohodlných režimů. Holubice (v čele s ministrem zahraniční Powellem) doporučovaly uvážlivý přístup využívající mechanismy OSN (sankce, rezoluce) a standardní diplomacii.

Po útocích na Dvojčata a Pentagon se Saddám Husajn sice distancoval od organizace al-Káida, popřel jakoukoliv svou odpovědnost za teror, ale nechal se slyšet, že jde o „lekcí pro všechny tyrany a utlačovatele – americký kovboj sbírá plody svých zločinů proti lidstvu.“¹⁴

Dne 20. září 2001 George Bush vyhláší válku terorismu. Prohlásil: „Buďte jste s námi nebo jste s teroristy.“¹⁵ 7. října téhož roku začínají vojenské údery proti Tálíbánu. Zároveň je Irák označen za nepřátelského šířitele chemických, biologických a jaderných zbraní s agresivními záměry vůči Spojeným státům. Neokonzervativci opět volají po zásahu a změně režimu.

Situaci komplikuje neochota Iráku vpustit na svoje území pozorovatele OSN, kteří by monitorovali vědecká a vojenská zařízení a případnou výrobu zbraní hromadného ničení. Naposledy tak přítom učinil v listopadu 2001.

29. ledna 2002 předstupuje George Bush před Kongres Spojených států amerických s tradiční Zprávou o stavu Unie. V řeči označuje Irák, Írán a Severní Koreu za osu zla: „Spojení těchto států s teroristy vytváří osu zla, svým zbrojením ohrožují světový mír. Usilováním o zbraně hromadného ničení tyto režimy představují vážné a rostoucí nebezpečí. Mohou poskytnout tyto zbraně teroristům a dát jim tak prostředek k vyjádření jejich nenávisti. Mohou napadnout naše spojence nebo se pokusit vydírat Spojené státy.“¹⁶

---

¹² V originále „rogue state“.

¹³ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 541.

¹⁴ Tamtéž, str. 542.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ President Delivers State of the Union Address, January 29, 2002 [online], dostupné z: <https://web.archive.org/web/20020201185324/http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>, citováno 2. dubna 2016.

Hlavní nebezpečí představuje stále snazší dostupnost zbraní hromadného ničení pro zmíněné státy a teroristické organizace. Dále prohlašuje, že nemá v úmyslu čekat, až se něco stane – hodlá postupovat preventivně.

Preventivní zásah proti hrozbám je jeden z hlavních bodů nově vyhlášené Národní bezpečnostní strategie – známé spíše jako takzvaná Bushova doktrína. „Budeme bránit Spojené státy, americký lid a naše zájmy doma i v zahraničí tím, že hrozby identifikujeme a zničíme je dříve, než se dostanou až k našim hranicím. Spojené státy se budou neustále snažit získat podporu mezinárodního společenství, nicméně nebudeme váhat jedna v případě potřeby sami a uplatnit právo na sebeobranu tak, že preventivně udeříme proti teroristům.“¹⁷

Plán na invazi do Iráku měly Spojené státy připraveny v létě 2002. Byla zahájena intenzivní diplomatická kampaň, která měla ospravedlnit vojenské operace. Viceprezident Cheney 26. srpna 2002 prohlásil (s odvoláním na informace od zpravodajců ze CIA), že „Irák mimo jakoukoliv pochybnost disponuje zbraněmi hromadného ničení.“¹⁸ Condoleezza Riceová spekulovala, že Saddám Husajn pomáhá teroristům z al-Káidy s vývojem chemických zbraní. Prezident Bush pak ve svém projevu na Valném shromáždění OSN 12. září 2002 obvinil Irák z podpory terorismu, mimořádně vážného porušování lidských práv, výroby a používání ZHN a balistických raket s dlouhým doletem, využívání příjmů z programu Ropa za potraviny¹⁹ k nákupu zbraní a z flagrantního porušování programu inspekcí.²⁰

11. října 2002 schvaluje Sněmovna reprezentantů i Senát rezoluci, která prezidentu Bushovi umožňuje podniknout jednostranný vojenský úder proti Iráku. Ve Sněmovně reprezentantů usnesení prošlo v poměru 296 ku 133 hlasům, v Senátu pak 77 hlasů pro ku 23 hlasům proti. Ve Sněmovně bylo proti jen šest republikánů (pro 215, tj. 96 procent), ale hned 126 demokratů (pro jen 81, tedy necelých 40 procent). V Senátu proti rezoluci hlasovalo 21 demokratických senátorů (42 procent) a jen jeden republikán.^{21,22} George Bush tedy mohl použít „vojenskou sílu tak, jak uzná za vhodné v zájmu obrany země proti irácké hrozbě.“²³

---

¹⁷ The National Security Strategy of the United States of America [online], dostupné z: <http://www.informationclearinghouse.info/article2320.htm>, citováno 2. dubna 2016.

¹⁸ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 543.

¹⁹ V roce 1990 Irák podniká invazi do sousedního Kuvajtu. Rada bezpečnosti OSN následně uvaluje na Irák sankce, včetně embarga na prodej ropy. Na jaře 1995 je humanitární situace v zemi tak katastrofální, že RB OSN povoluje Iráku prodej omezeného množství ropy – za účelem nákupu potravin a léků.

²⁰ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 544.

²¹ U.S. Senate Roll Call Votes 107th Congress - 2nd Session [online], dostupné z: http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=2&vote=00237 a Final Vote Results for Roll Call 455 [online], dostupné z: <http://clerk.house.gov/evs/2002/roll455.xml>, citováno 23. dubna 2016.

²² Ve Sněmovně reprezentantů i v Senátu byl proti jeden nezávislý.

²³ WOODWARD, Bob. Bushova válka ... str. 332.

1.2 Americko-britské spojenectví s podporou Pyrenejského poloostrova

24. září 2002 britský premiér Tony Blair předkládá v Dolní sněmovně zprávu (stejně jako v americkém případě založenou na informacích od tajných služeb) o iráckém vlastnictví ZHN. Irák prý může nejpozději do dvou let získat atomovou bombu.

Spolu se Spojenými státy se Velká Británie u Rady bezpečnosti OSN (RB OSN) zasazuje o vydání rezoluce, která by umožnila užití síly proti Iráku. V únoru 2003 vystupuje ministr zahraniční Colin Powell na zasedání RB s důkazy, že Irák přechovává na pět set tun nervových plynů a má mobilní laboratoře na výrobu biologických zbraní. Nutno podotknout, že se později ukázalo, že Irák žádné zbraně hromadného ničení nemá a ani neexistuje program na jejich vývoj – Saddám Husajn však rád toto zdání udržoval, aby zdánlivou vojenskou silou odstrašoval svého dalšího soka, Írán.

Britská a americká snaha však nepadla na úrodnou půdu. Proti rezoluci povolující vojenskou intervenci se stavělo Rusko, Čína, Francie i Německo – Francie dokonce deklarovala úmysl případně využít své právo vetovat rozhodnutí.

Spojené státy a Velká Británie se rozhodly k jednostranné akci – bez mandátu Rady bezpečnosti. Podpořil je španělský premiér José María Aznar a jeho portugalský protějšek José Barroso, který ale později přiznal, že byl přesvědčen falešnými důkazy o přítomnosti zbraní hromadného ničení.²⁴ Proti angažmá španělských vojáků v Iráku bylo kolem devadesáti procent všech Španělů. Aznar argumentoval jednak spojenectvím s USA, ale také (tehdejší) členstvím v Radě bezpečnosti OSN, kdy na zemi spočívala větší odpovědnost.²⁵

17. března 2003 dává prezident Bush Saddámu Husajnovi a jeho synům Udajovi a Kusajovi, kteří zastávali v mocenské struktuře země významné posty²⁶, ultimátum – musí Irák opustit do 48 hodin. Všichni tři ale jen utekli z Bagdádu a skryli se na různých místech, oba bratři byli o čtyři měsíce později zabiti Američany v Mosulu, když byl prozrazen jejich úkryt.

Operace Irácká svoboda vypukla 20. března 2003 v 5:34 bagdádského času. Zúčastnilo se jí 148 000 amerických, 45 000 britských, 2000 australských a 194 polských vojáků²⁷, členové takzvané Koalice ochotných. Začalo intenzivní bombardování politických a vojenských cílů. Vojáci se rychle snažili zajistit ropná pole na jihu země (aby předešli jejich

---

²⁴ Portugal's ex-PM „dumped“ on Iraq, Spain most ‚gung-ho‘, 20 November 2007 [online], dostupné z: http://www.expatica.com/es/news/Portugals-ex-PM-duped-on-Iraq-Spain-most-gung-ho_150744.html, citováno: 2. dubna 2016.

²⁵ Španělský expremiér Aznar: Proč jsem poslal vojáky do Iráku, 20. března 2008, iDnes.cz [online], dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/spanelsky-expremier-aznar-proc-jsem-poslal-vojaky-do-iraku-p41-/zpr_archiv.aspx?c=A080319_174058_kavarna_bos, citováno: 2. dubna 2016.

²⁶ Kusaj byl vrchním velitelem Irácké republikánské gardy a tajné policie, Udaj velel speciální polovojenské jednotce Fedayeen Saddam, která pro jeho otce vykonávala špinavou práci.

²⁷ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 546.

masovému zapalování, kteroužto taktiku použili irácké síly při první válce v Zálivu) a přístav Umm Qasr.

21. března začala bitva o město Basra. O dva dny později začali vojáci bojovat o město an-Násiríja. Největší bitva se odehrála ve dnech 23. března až 4. dubna – o posvátné město šíitů an-Nadžaf. Na přelomu března a dubna vojáci také sváděli tuhé boje o Karbalu.

O Bagdád se začalo bojovat 3. dubna. Jako první koaliční vojáci dobyli letiště, což jim umožnilo přímo do města letecky převážet vojáky a zásoby. Za čtyři dny se Američanům podařilo obsadit rozsáhlý komplex prezidentského paláce.

9. dubna 2003 Bagdád definitivně padl. Symbolem vítězství koaličních vojsk se stalo svržení sochy Saddáma Husajna – irácký lid ji poslal k zemi za pomoci amerického tanku. Husajn uprchl z hlavního města neznámo kam.

V ulicích Bagdádu docházelo k bezuzdnému rabování, rozvášněný dav vtrhl jak do Husajnova paláce, tak třeba do Iráckého národního muzea, odkud zmizelo množství vzácných exponátů. Koaliční vojska sklidila za svou nečinnost a neschopnost zabránit tak velkému rabování kritiku.

11. dubna byl obsazen Mosul a o dva dny později bez většího odporu vojáci dobyli město Tikrít. 1. května prezident Bush přednesl projev „o splnění mise“ a oznámil konec hlavních bojových operací.

Následoval hon na čelní představitele bývalého režimu, ministry, velitele elitních vojenských jednotek nebo tajných služeb. Koaliční vojáci dokonce dostali karty s portréty hledaných, aby si jejich tváře zapamatovali. Řada nejvíce hledaných byla po dopadení odsouzena k trestu smrti. Saddám Husajn byl dopaden v prosinci 2003 blízko města Tikrít, skrýval se v důmyslném podzemním bunkru. Před soud byl Husajn postaven 19. října 2005. Následovalo odsouzení a trest smrti. Oběšen byl předposlední prosincový den roku 2006.

1.3 Rekonstrukce Iráku

Při další správě země Američané vycházeli ze zkušeností s okupací poraženého Německa po skončení druhé světové války. V Iráku byla nastolena přímá okupační správa, která měla za cíl co nejrychleji nastolit demokracii a tržní ekonomiku. Země byla rozdělena do tří okupačních zón – jednu spravovali Britové, druhou Poláci a třetí Američané. V kurdských provinciích byla vojenská přítomnost minimální. Na obnovu země měl dohlížet Úřad pro rekonstrukci a humanitární pomoc (Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance, ORHA).

Byla také ustanovena speciální průzkumná skupina, která měla najít zbraně hromadného ničení – hlavní záminku války. Ve skupině působilo na tisíc amerických, britských a australských expertů. Nenašli nic. V závěrečné zprávě předseda komise Charles Duelfer konstatuje, že žádné takové zbraně v Iráku nebyly ani před válkou, analytici mylně interpretovali důkazy a došli tak k nesprávným závěrům.²⁸ Jak je tedy možné, že zpravodajské služby Spojených států i Velké Británie na ZHN ve svých zprávách odkazovaly? Ukázalo se, že hlavním původcem informací o chemických a biologických zbraních byl irácký emigrant Ahmad al-Čalabí, který chtěl údajně kvůli svým osobním ambicím urychlit invazi do Iráku.²⁹ Informace, které al-Čalabí dodával CIA, byly vesměs falešné všechny. Za al-Čalabím totiž zřejmě stály (jak se domnívá CIA³⁰ a třeba i francouzští zpravodajci)³¹ iránské tajné služby, kterým se invaze do Iráku a svržení Saddáma Husajna hodily. Ahmad al-Čalabí i přes svou nedůvěryhodnost (v očích Američanů) ale získal ve volbách v roce 2005 od Iráčanů mandát a stal se ministrem ropy³² a posléze i místopředsedou vlády. Jeho působení ve vládě ale skončilo už v květnu 2006 po prohře ve volbách.

Z exilu se začali vracet představitelé opozice, zakázané politické strany vystupovaly z ilegality. Z těžko pochopitelných důvodů byl však Úřad pro rekonstrukci a humanitární pomoc zrušen a místo něj byla Prozatímní koaliční správa (Coalition Provisional Authority, CPA), kterou měl řídit americký diplomat Paul Bremer – který ovšem s oblastí Blízkého východu neměl vůbec žádné zkušenosti. Měl ve svých rukou veškerou moc, výkonnou, zákonodárnou i soudní, vládl prostřednictvím dekretů. Bylo to však velmi ošemetné: „Dva první dekrety byly klíčové a měly nedozírné následky. Dekretem č. 1 z 16. května 2003 Bremer rozpustil stranu Baas a zahájil proces ‚debaasifikace‘, v jehož rámci vyšší straníční funkcionáři nesměli zastávat žádné funkce ve veřejné správě. Dekretem č. 2 z 23. května 2003 byly rozpuštěny vojenské, bezpečnostní a zpravodajské orgány Saddámovy režimu. Bez práce se ocitlo na 300 000 mladých ozbrojených mužů, desítky tisíc bývalých

---

²⁸ DCI Special Advisory Report on Iraq's WMD, Volume 1, Charles Duelfer's Transmittal Message [online], dostupné z: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004, citováno: 2. dubna 2016.

²⁹ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 550.

³⁰ Michael Isikoff & David Corn: "Hubris." Cherrypicking intelligence, burying dissent, influence of Iranian intelligence, the President with an agenda, government experts who didn't speak up, 7 October, 2006 [online], dostupné z: http://prairieweather.typepad.com/the_scribe/2006/09/9706_npr_michae.html, citováno: 23. dubna 2016.

³¹ In Bahrain, Worries Grow of Violent Shiite-Sunni Confrontation, 25 January, 2012, The New York Times [online], dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/01/26/world/middleeast/26iht-m26-bahrain-conflict.html?_r=3&pagewanted=all, citováno: 23. dubna 2016.

³² V originále Minister of Oil

důstojníků přišly o penzi a přibližně 30 000 zkušených administrátorů muselo opustit státní úřady.³³

Jaký důsledek měly tyto dva dekrety, budu podrobněji rozebírat v dalších částech své bakalářské práce.

Bohužel, svržení diktátora a nastolení nové správy situaci v Iráku nestabilizovalo. Rabování přetrvávalo, přidávalo se pouliční násilí, kriminalita rostla kvůli otevření věznic. Navíc rapidně přibývalo sebevražedných atentátů. V ulicích chyběli policisté. Situace se zhoršovala i proto, že se koaliční síly v Iráku nechovaly tak, jak měly. Nejvíce asi rezonovaly události z věznice Abú Ghrajb, kde vojáci týrali a sexuálně ponižovali vězně – aby z nich dostali informace, ale také jen ze svého rozmaru –, nebo angažmá soukromé bezpečnosti agentury Blackwater, jejíž zaměstnanci se zapojovali do bojů po boku vojáků a vraždili civilisty. Po celém Iráku vypukala povstání, někde museli vojáci opět svádět bitvy o celá města (například o an-Nadžaf nebo Fallúđu).

Správa země byla v tichosti předána do rukou Iráčanů na konci června 2004. Odpovědnost za bezpečnost ale stále měli Američané. Premiérem Iráku se stal Ajád Aláví, prezidentem Ghází al-Jáwir. Plíživě byl zahájen proces jakési „de-debaasifikace“³⁴, neboť do politických struktur byli znovu zapojováni bývalí baasisté, kupříkladu úředníci.

30. ledna 2005 se konaly první všeobecné volby do Prozatímního národního shromáždění, sunnitě se je však rozhodli bojkotovat (viz níže). Účast tak byla pouze šedesátiprocentní a kandidující sunnitě získali pouze pět poslaneckých křesel (z celkových 275). Novým prezidentem se stal Džalál Talabání. V květnu lidé hlasovali v referendu o nové ústavě. Vláda neustále jednala o nových změnách, obsazení vyšších postů se poměrně často měnilo. V květnu 2006 byl novým premiérem Iráku jmenován Núrí Málíkí. Ten pak na tomto postu vydržel až do roku 2014.

Bezpečnostní situace se nadále zhoršovala, začalo se mluvit o tom, že se Irák ocitl v občanské válce. Vláda se snažila obnovit vztahy s okolními zeměmi, se Sýrií, Íránem. Kurdské provincie na severovýchodě země byly čím dál tím autonomnější, měly i svoje volby a následně svého premiéra.

Nejhorší z hlediska bezpečnosti byly roky 2006 a 2007. Denně bylo průměrně zabito na sto Iráčanů, vnitřních uprchlíků byly dva miliony a hranici se Sýrií každý den překračovaly dvě až tři tisícovky lidí.³⁵

---

³³ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 552.

³⁴ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 555.

³⁵ Tamtéž, str. 564.

1.4 Stahování koalice, sčítání následků

Jako první své vojáky z Iráku stáhlo Španělsko – stalo se tak koncem dubna 2004 v reakci na teroristické útoky v Madridu z 11. března téhož roku. Následovalo ho Portugalsko, Nizozemsko a Itálie. Australské jednotky odešly v červenci 2009. Britové začali do rukou Iráčanů předávat jimi spravované provincie v červenci 2007, definitivně se stáhli v květnu 2011. Poslední americké jednotky se stáhly 18. prosince 2011 (za nejzazší datum odchodu Američanů byl stanoven 31. prosinec 2011). Jedním z důvodů pro stažení vojsk byla i lepší bezpečnostní situace v Iráku. Toto zlepšení bylo ale do velké míry vyvolané uměle. Prezident Bush do země poslal dalších dvacet tisíc vojáků, kteří měli pomoci se zvládnutím bezpečnostní situace zejména v Bagdádu.³⁶

Jednání o dalším setrvání koaličních jednotek v Iráku mezi Spojenými státy a iráckou vládou ztroskotala. Vina byla na obou stranách, řada požadavků Iráčanů, kterým Američané nechtěli vyhovět, byla naprosto legitimní – šlo například o výrazné omezení pravomocí agentur typu Blackwater³⁷ nebo o požadavek, aby koaliční vojska podléhala jurisdikci iráckých soudů.

V Iráku zahynulo 4805 Američanů, 179 Britů a dalších 139 koaličních vojáků, zabito bylo i 16 623 příslušníků iráckých ozbrojených sil. Odhadované počty civilních obětí se liší, za důvěryhodná jsou považována čísla organizace Iraq Body Count, která dospěla k číslu 105 052 – 114 731 zabitých civilistů (údaje jsou počítány od března 2003 do ledna 2012). Invaze stála americkou vládu 850 miliard dolarů, Britové přispěli devíti miliardami dolarů.³⁸

Sektářské násilí i povstání proti ústřední vládě pokračují i po odchodu koaličních vojáků.

---

³⁶ President's Address to the Nation, January 10, 2007 [online], dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/01/20070110-7.html>, citováno: 2. dubna 2016.

³⁷ Soukromá bezpečnostní agentura, kterou si Spojené státy najaly na ochranu svých diplomatů nebo jako doprovod konvojů v rizikových oblastech. V září 2007 zaměstnanci Blackwateru zabili 14 Iráčanů, protože je, podle svých slov, považovali za útočníky. Iráčané tvrdili, že bodyguardi začali střílet bezdůvodně. Americký soud nakonec zaměstnance agentury shledal vinnými z vraždy nebo ze zabití.

³⁸ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 565.

2. AL-KÁIDA V IRÁKU A VZNIK ORGANIZACE ISLÁMSKÝ STÁT

„S pádem komunismu zmizel společný nepřítel islámu a Západu. V důsledku čehož se tak jeden stal hlavní hrozbou pro toho druhého.“³⁹

Západní (křesťanská) a islámská civilizace se střetávají od raného středověku, kdy islám vznikl a začal se pomalu rozpínat z Mekky a Medíny. Křížové výpravy nebo veškerá snaha o expanzi Osmanské říše, tam všude se křesťanství s islámem střetávalo v krvavém konfliktu. Po druhé světové válce se v řadě blízkovýchodních zemí (s přispěním vlivu koloniálních velmocí, jež si oblast mezi sebe rozdělily) k moci dostaly více či méně sekulární režimy, které přijaly západní pomoc při obnově a rozvoji měst a veškeré infrastruktury. Objev ropy pak znamenal další masivní investice ze Západu.

Se západními penězi ale přišel i západní styl života a západní kultura. A to se ukázalo jako problém. „Západ nám bere možnosti a do našich životů vtrhává s importovanými výrobky a televizními pořady, které zamořují náš vzduch. Je to moc, která nás drtí, obléhá naše trhy a ovládá naše nejvlastnější zdroje, jednání a možnosti,“ napsala⁴⁰ ve své knize *Islám a demokracie: Strach z moderního světa* marocká feministka a socioložka Fatima Mernissiová a shrnula tak pocity drtivé většiny obyvatel Blízkého východu a severní Afriky. Jinak to vyjádřil jeden egyptský vládní představitel: „Američané sem přicházejí a chtějí, abychom byli jako oni. O našich hodnotách nebo naší kultuře však nevědí nic.“⁴¹

Muslimové cítili, že je třeba se proti Západu se všemi jeho rozvolněnými hodnotami vymezit. Začala vznikat nejrůznější obrozenecká hnutí razící islámský fundamentalismus, „návrat ke kořenům“.

V prosinci 1979 podnikl Sovětský svaz invazi do Afghánistánu. Následný deset let trvající vojenský konflikt, poslední velké střetnutí východního a západního bloku před kolapsem sovětského impéria, dal vzniknout dvěma nejznámějším radikálním islamistickým skupinám – al-Káidě a Tálibanu.⁴² Spletitý vývoj sovětské války v Afghánistánu netřeba popisovat, vyzdvihla bych jen rozsah zapojení Spojených států amerických do výcviku a materiálního zásobování mudžahedínů, guerillových bojovníků proti Sovětům. Americká CIA se do války naplno zapojila v roce 1982, na výcvik afghánského odboje dostala třicet milionů dolarů. Spojené státy o finanční podpoře pro bojovníky jednaly se Saúdskou Arábií, která

---

³⁹ HUNTINGTON, Samuel P. 2001. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu ...* str. 251.

⁴⁰ MERNISSI, Fatima. 1992. *Islam and Democracy: Fear of the Modern World*. 1. vydání. Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company. ISBN 0-201-62483-4, str. 146.

⁴¹ HUNTINGTON, Samuel P. 2001. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu ...* str. 255.

⁴² Taliban vládl v Afghánistánu v letech 1996 až 2001, k moci se dostal během občanské války, která následovala po odsunu sovětských vojsk ze země. Mnoho členů a stoupenců Talibanu ale získalo výcvik, zkušenosti a kontakty v bojích proti Sovětům.

přislíbila dorovnat americkou pomoc stejnou částkou. O dva roky později tak afghánský program CIA dostal rovnou půl miliardu dolarů, v roce 1985 se částka blížila miliardě.⁴³

Dalo by se tedy dojít ke zjednodušenému závěru, že masivní financí pomoc Spojených států poměrně hodně napomohla vzniku „matky“ většiny pozdějších teroristických islamistických skupin, včetně takzvaného Islámského státu.

2.1 Od monoteismu a džihádu přes Levantu k Islámskému státu

„Kde se ISIS vůbec vzal a jak se mu podařilo napáchat takové škody za tak krátkou dobu? Tato otázka byla pochopitelná, když světem kolovaly obrázky a videa s nechvalně známým propagandistickým stínáním hlav několika západních rukojmích, na jejichž počátku byl americký novinář James Foley. Ale tato otázka byla také zvláštní, protože Spojené státy byly ve válce s ISIS a jeho různými formami po značnou část dekády. [...] Pokud v těchto končinách někdy existoval nějaký důvěrně známý nepřítel, byl to ISIS.“⁴⁴

S působením al-Káidy v Iráku je spojen hlavně Jordánec Abú Mus'ab az-Zarqáwí, který v osmdesátých letech získal bojové zkušenosti v Afghánistánu. Nejprve vedl skupinu s názvem Organizace pro monoteismus a džihád (Džamáa at-Tavhíd wa-al-Džihád), která se po americké invazi přejmenovala na Základnu džihádu v Mezopotámii. Ve známost ale organizace vešla jako al-Káida v Iráku, neboť obě skupiny (a hlavně Zarqáwí s bin Ládinem) spolu úzce spolupracovaly. Zarqáwí pak „zakládá“ na začátku roku 2006 Poradní výbor mudžahedínů⁴⁵, který pod sebou sdružuje šest islamistických organizací působících v Iráku. Šlo například o Islámskou armádu v Iráku, Armádu bojovníků nebo Armádu chalífů vedených správnou cestou.⁴⁶

Po pouhém půl roce došlo k dalšímu přejmenování uskupení, tentokrát již na Islámský stát v Iráku. V červnu 2006 totiž Zarqáwího zabil americký nálet a jeho nástupcem v čele Poradního výboru se stal Abú Ajjúb al-Masrí. Ten se rozhodl organizaci „irakizovat“, odtrhnout se trochu od Zarqáwího dědictví a přejmenoval ji na Islámský stát v Iráku (ISI). Do čela ISI se postavil emír Abú Umar al-Bagdádí.⁴⁷ Byl původem z Iráku a měl dát nové organizaci iráckou tvář. Sám sebe Abú Umar al-Bagdádí tituloval jako „emíra věřících“. Označení „emír“ náleželo jen nejvyšším islámským vládcům, mimo jiné tak byl nazýván vůdce Talibanu Mulla Umar. Al-Bagdádí zemřel v dubnu 2010 při cíleném americkém náletu.

⁴³ CRILE, George. *Soukromá válka pana Wilsona*. Praha: Víkend, 2008. ISBN 978-80-86891-83-5. str. 102.

⁴⁴ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. *Islámský stát: Uvnitř armády teroru ...* str. 13.

⁴⁵ Označení skupiny podle Wiesse s Hassanem, Gombár s Pechou mluví v *Dějínách Iráku o Radě bojovníků v Iráku*, jiné zdroje mluví i o Mudžáhidské radě šúry.

⁴⁶ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. *Dějiny Iráku ...* str. 561.

⁴⁷ Též Abú Omar al-Bagdádí, bývá zaměňován s jeho nástupcem Abú akrem al-Bagdádím (viz dále).

Od ISI byl pak již krok k dalšímu přejmenování na stejném základě – Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) či Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS) a nakonec již jen Islámský stát (IS).

Takzvaný Islámský stát se zrodil 28. června 2014, na první den Ramadánu. „Chvátejte, ó muslimové, do vašeho státu. Ano, je to váš stát. Chvátejte, protože Sýrie není pro Syřany a Irák není pro Iráčany,“ řekl⁴⁸ při té příležitosti samozvaný chalífa Abú Bakr al-Bagdádí.

2.2 Chalífa Ibráhím

Nový vůdce iráckých islamistů Abú Bakr al-Bagdádí se ve skutečnosti jmenuje Ibráhím Awad al-Badarí, sám sebe pak označuje jako chalífu Ibrahíma. Chalífa znamená v překladu zástupce proroka Mohameda na zemi, jde o nejvyšší duchovní autoritu v islámu. Nově vyhlášený Islámský stát označil za chalífát.

O al-Bagdádím toho s jistotou moc nevíme. Narodil se v roce 1971 poblíž iráckého města Samarra. Celý život studoval islám, v tomto oboru získal dokonce doktorát na bagdádské University of Islamic Sciences. Za dob studií se stal⁴⁹ členem Muslimského bratrstva, panislámského fundamentalistického hnutí, které vzniklo na konci dvacátých let minulého století v Egyptě. Rusko, Saúdská Arábie či nejnověji i Egypt Muslimské bratrstvo považují za teroristickou organizaci.

Doktorát získal v roce 2000, oženil se, narodil se mu syn. Podle dostupných informací má Abú Bakr nyní dvě irácké manželky a třetí původem ze Sýrie, kromě syna má i dceru. Dcera se svou matkou byly nedávno zadrženy v Libanonu, není jasné, zda se s ní al-Bagdádí nerozvedl.⁵⁰ V roce 2003 založil vlastní islamistickou skupinu s názvem Armáda lidu sunnitského společenství, na konci ledna 2004 byl zatčen Američany a na tři měsíce umístěn do Camp Bucca, kde se nacházela velká spojenecká věznice převážně pro irácké radikály a odpůrce spojenecké vojenské přítomnosti v zemi.

Správa vězení brala al-Bagdádího jako někoho, kdo ví, jak řešit vnitřní problémy mezi vězni. „Jeho titul Ph.D. v oboru islámských věd mu poskytoval jisté právní znalosti [tradičního islámského práva], které zřejmě na hašteřící se džihádisty platily. Za těchto podmínek mu Američané dovolili, aby se mohl pohybovat po různých blocích vězení Bucca, aby zdánlivě řešil konflikty. Ale al-Bagdádí této shovívavosti využil k získávání dalších

---

⁴⁸ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 17.

⁴⁹ Vedou se spory o to, zda nebyl jen členem přidruženým, tedy jen jakýmsi podporovatelem.

⁵⁰ Lebanon detains wife of Islamic State leader, 2 December 2014, Reuters [online], dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-lebanon-baghdadi-idUSKCN0JG0HW20141202>, citováno 7. dubna 2016.

pěšáků. Než mu vypršel trest, začal ve vězení vytvářet problémy za použití politiky ‚rozděl a panuj‘, aby získal, co chtěl. Tím bylo jeho postavení. A fungovalo to.“⁵¹

Při jeho propuštění udělali Američané obrovskou chybu (viděno z perspektivy pozdějšího vývoje). Do posudku totiž zástupci věznice Camp Bucca napsali, že Abú Bakr al-Bagdádí pro koaliční síly nebo irácké instituce nepředstavuje velké riziko...⁵²

V roce 2007 se přidal k Poradnímu výboru mudžahedínů (který řídil Zarqáwí) a zároveň se ostře vymezil proti dvěma islamistickým organizacím, ke kterým se dříve hlásil (Muslimské bratrstvo a Armáda mudžáhidů). Více než proti okupantům chtěl vždy bojovat proti šíitům, tvrdil, že boj proti nim (a vůbec proti všem, kdo nejsou ve stejné organizaci jako on) má vyšší prioritu než boj proti Američanům.

O jeho „povýšení“ do funkce emíra ISI bylo rozhodnuto hlasováním, pro bylo devět členů Poradního výboru mudžahedínů z jedenácti. Výhodu měl Abú Bakr zejména v příslušnosti ke Kurajšovské kmenové konfederaci, která svůj původ sleduje až k proroku Mohamedovi. Ke Kurajšovcům patřil i jeho předchůdce Abú Umar al-Bagdádí.

---

⁵¹ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 133.

⁵² Tamtéž, str. 134.

3. KDE LEŽÍ PŘÍČINY ROZMACHU TAKZVANÉHO ISLÁMSKÉHO STÁTU A KDO JE ZA NĚ ODPOVĚDNÝ?

Tvrzení, že Abú Bakr al-Bagdádí nepředstavuje riziko, je jen jeden ze střípků mozaiky rozsáhlého amerického nepochopení celkové situace, která v Iráku panovala před a hlavně po invazi. V této kapitole se pokusím nalézt odpověď na v úvodu položené otázky: Existuje souvislost mezi rozmachem takzvaného Islámského státu a americké invaze a je tato invaze jedinou příčinou současné krize na Blízkém východě?

3.1 Vážné podcenění první – bývalá irácká armáda a úřednictvo

Jak jsem již zmiňovala v první kapitole, v květnu 2003 byla vytvořena Koaliční prozatímní správa, do jejíhož čela byl jmenován diplomat Paul Bremer, který neměl s blízkovýchodní realitou jakékoliv zkušenosti. Jen čtyři dny po svém uvedení do funkce vydal dekret, kterým rozpustil stranu Baas a zakázal vyšším stranickým funkcionářům, aby se jakkoliv zapojili do nové veřejné správy. Druhým dekretem rozpustil Bremer vojenské, bezpečnostní a zpravodajské orgány bývalého režimu.

Ze strany okupační správy šlo sice o logický krok – odstavit od nově budovaného demokratického, svobodného systému příslušníky starého diktátorského režimu – nicméně pozdější vývoj ukázal, že to byl krok až příliš radikální, i když je samozřejmě otázkou, nakolik bylo možné v této věci dělat ústupky.

Bez práce (a vlivu) se ocitlo téměř 350 000 lidí, převážně mladých vojáků a zpravodajců z přebujelých bezpečnostních složek.⁵³ Mladí lidé jsou obecně ohroženou skupinou, co se týče široké škály rizikových vlivů. Jsou náchylní k radikalizaci a přijetí islamistické ideologie – zejména cítí-li se být nerespektovanými a diskriminovanými (tento jev můžeme vidět také v západní Evropě, kde se mluví o takzvané vykořeněné třetí generaci přistěhovalců).

A právě na mladé lidi, naneštěstí s velice kvalitním vojenským výcvikem, začal po roce 2003 al-Bagdádí a jeho přívrženci cílit, prováděli nábor v řadách nižších a středních kádrů bývalé irácké armády. Nabízeli jim možnost zapojit se do bojů, vydělat si peníze a hlavně se vzepřít a uškodit svým utlačovatelům.

Americká správa ale tuto hrozbu nebrala vážně. Problém popsal třeba jeden z expertů Pentagonu: „Máme sklon nebrat iráckou armádu vůbec vážně, ale byla to profesionální armáda, velmi velká armáda. [...] Důležití jsou ti střední důstojníci. Těmto chlápkům se začala třást půda pod nohama. Jak jinak si teď mají vydělávat na živobytí? Musejí vydělávat

---

⁵³ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 552, viz 1. kapitola.

peníze, protože jejich rodiny mají hlad. ‚Když nachystám léčku na konvoj, sestavím z pár dávek nějakou improvizovanou výbušninu, tihle chlápci mi zaplatí.‘ Nakonec se ukázali být docela úspěšní a přidali se k řadě povstaleckých skupin včetně al-Káidy.“⁵⁴ Většina z vrcholných činitelů Islámského státu podle dostupných údajů sloužila v armádě Saddáma Husajna, nebo v jeho bezpečnostních složkách.⁵⁵

„Vedlejším efektem“ přidání se k radikálům bylo pro mnohé mladé vojáky i získání vlastní identity a identifikování se s větší (mimo jiné sociální) skupinou. „Ideologie vykonává nesmírně důležitou funkci identifikační, neboť tím, že tvoří rámec přesvědčení, které sdílí většina členů teroristického hnutí nebo organizace, napomáhá, aby se mezi sebou cítili jako bojovníci [...] rozvoj kolektivní identity mezi teroristy posiluje jejich příklon k hnutí nebo organizaci a jejich odhodlání k obětem,“ tvrdí profesor psychologie Luis de la Corte Ibáñez.⁵⁶ Významným faktorem, který ovlivňuje mladé lidi hlásící se k islamistům, je i jejich dětství a dospívání ve válečném prostředí. „Minulost některých nových členů je pro tyto činy [participace na teroristických akcích džihádistů] přímo předurčuje. Lidé, kteří během svého dětství nebo dospívání žili ve válečném prostředí nebo pod silnou represí, jsou více než odolní vůči hrůzám a nemusí být příliš školeni v tomto směru.“⁵⁷ V případě bojovníků Islámského státu se jedná o vyrůstání v období první války v Zálivu (první americká přítomnost v Iráku) a nanejvýš autoritářská vláda Saddáma Husajna.

V této souvislosti se nelze nezmínit o dětských vojácích, na které Islámský stát také cílí. Desetiletým dětem dají islamisté do rukou samopaly, slíbí jim peníze a jídlo pro rodinu, říkají jim šejchové a vymývají jim tak mozek.⁵⁸

Řady islamistů hojně rozšířili také „oběti“ debaasifikace. Odstavení úředníci, kteří byli ještě nedávno hluboce uctíváni (pro svůj vliv a moc), se cítili ublíženě. A podle psychologa Roye Baumeistera, kterého cituje profesor Ibáñez, mají osoby s přebujelou sebeúctou větší sklon k násilí – pocit zraněné hrdosti zapříčiňuje silnou potřebu pomsty vůči těm, kteří toto ponížení způsobili.⁵⁹ Tato skutečnost se opět nešťastně potvrdila: bassisté se pokoušeli využít vlajku ISI k tomu, aby opětovně získali vládu nad některými oblastmi.⁶⁰ Vrátili se na scénu pod pláštěm islámského fundamentalismu. Jejich zkušenosti, kontakty a do určité míry i jejich bývalý vliv se totiž teroristům hodí – jsou to například ti, kteří v devadesátých letech

---

⁵⁴ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 101.

⁵⁵ Tamtéž, str. 15 a 138.

⁵⁶ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu ... str. 143 a 176.

⁵⁷ Tamtéž, str. 248.

⁵⁸ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 197.

⁵⁹ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu ... str. 147.

⁶⁰ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 99.

pašovali pro režim (z neoficiálního oficiálního pověření) ropu, aby se vyhnuli tehdejšími sankcím OSN. To samé nyní zajišťovali pro islamisty a pomáhali jim tak k nemalým ziskům, které byly obratem použity na teroristické operace.⁶¹

3.2 Sunnitě versus ší'ité – situace se vymyká kontrole

V červnu 2003 byla zatím jako poradní orgán ustanovena Irácká vládní rada, kde byla zastoupena všechna hlavní irácká etnika a náboženské skupiny a exiloví aktivisté, „kvóty“ se vztahovaly i na ženy. V radě zasedlo třináct ší'itů, pět Kurdů, pět sunnitů, jeden Turkmen, jeden Asyřan a devět politiků, které Saddám donutil odejít do exilu, v radě byly tři ženy. Nové rozložení sil reflektovalo poměr ší'itů a sunnitů v zemi. K ší'itskému islámu se hlásí 60 až 65 procent Iráčanů, k sunnitskému kolem 35 procent.⁶² Ačkoliv tedy ší'ité mají a historicky měli v Iráku převahu (nachází se tu i dvě posvátná města ší'itů, Nadžaf a Karbala), za vlády Saddáma Husajna byli utlačováni a prosazován byl jinak v muslimském světě většinový sunnitský islám, ke kterému se Husajn hlásil. Iráckým prezidentem se stal v roce 1979 a od té doby jednoznačně prosazoval sunnity na úkor ší'itů – ve vládě, ve vedoucích funkcích, ve veřejném životě. Američané tento roky zažitý model naprosto převrátili a po převzetí vlády Iráckou vládní radou začalo docházet k utlačování sunnitů. Vrcholem pak byl soudní proces a poprava Saddáma Husajna. Sunnitě to celé chápali hlavně jako krevní mstu ze strany ší'itů.⁶³

Napětí mezi oběma náboženskými skupinami neustále rostlo, téměř denně docházelo také k bombovým atentátům, jak ze strany sunnitů, tak ze strany ší'itů, k únosům. Od roku 2006 se mluví o občanské válce. Násilí se stalo skvělým nástrojem pro „probuzení svědomí“, pro sdílení a hlavně šíření poselství a ideologie mimo jiné s politickým obsahem. Jednak šlo o odpor proti americké správě a americkým pořádkům, jednak i o vyhocení vztahů mezi ší'ity a sunnity a radikalizaci obou náboženských skupin. Hlavním cílem atentátníků bylo vyvolání chaosu, který by Iráčanům ukázal, jak neschopní jsou jejich nucení správci a který by měl za následek aktivaci takzvaného protestního cyklu.⁶⁴ Jedna velká „záškodnická akce“ se ovšem džihádistům nepovedla a obrátila se proti nim. Sunnitě se obecně přikláněli na stranu al-Káidy a ISI(S), protože bojovaly za jejich zájmy a proti ší'itům. Zároveň se na jejich stranu přidávali proto, že dlouhé roky (v podstatě po celou druhou polovinu 20. století) kolují po arabském světě řeči o jakýchsi tajných ujednáních mezi Íránem a Spojenými státy, kdy Američané Irák „odevzdali“ Íránu. V Íránu je vyznáván jinak menšinový ší'itský islám a

⁶¹ Tamtéž, str. 242.

⁶² CIA, The World Factbook – Iraq [online], dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, citováno 9. dubna 2016.

⁶³ GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku ... str. 558.

⁶⁴ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu ... str. 23, 25 a 94.

země je vnímána jako největší obránce tohoto náboženského proudu. Ostatní muslimské země vnímají Írán jako nepřítel, Saddám Husajn se bál, že iránské tajné služby sprádají plány na státní převrat v Iráku s pomocí ší'itského obyvatelstva.

V roce 2005 se konaly další volby do iráckého parlamentu. Abú Mus'ab az-Zarqáwí, tehdejší hlava irácké al-Káidy, v rámci boje proti ší'itům dychtícím po větším vlivu, kterým se opět po dlouhých desetiletích dostalo spravedlivého dílu moci (které ovšem začali zneužívat), začal burcovat sunnity, aby nadcházející volby bojkotovali. Výsledek voleb, ve kterých hlasovaly jen jednotky procent sunnitů, potvrdil Zarqáwího katastrofální předpověď, že nepřátelé ší'ité dostanou do svých rukou moc od nepřátel Američanů. Co na tom, že drtivé vítězství ší'itských stran bylo umělé právě kvůli výzvě k bojkotu voleb. Sunnité se pouze připravili o svůj hlas při politické rekonstrukci Iráku a jejich snaha o delegitimizaci nové vlády se obrátila naprosto proti nim.⁶⁵

Bezpečnostní a politická situace se začínala Američanům vymykat z rukou. „Není možné, aby akt převzetí moci hypotetickou občanskou společností zastínil křiklavé nedostatky americké okupace, během které vychází najevo nezpůsobilost armády k takovým posláním, jakým je obnovení veřejného pořádku a společenské struktury, rozrušené nejen Saddámovou tyraní, ale i deseti lety embarga. Americká armáda není v Iráku dost početná (135 tisíc akceschopných vojáků) na to, aby se vypořádala s úkoly, kterých se má najednou zhostit, není dobře připravena na misi spočívající v trvalé okupaci země a pro tuto situaci nemá dost kvalifikované velení [...]. Washington ani nedokázal zajistit politickou úspěšnost okupace, tak silná byla iluze, že rychlé, brilantní vítězství zbraní nad baasistickým režimem bude mít automaticky za následek neméně brilantní a rychlý politický a sociální úspěch, který bude předzvěstí demokratizace a nové hospodářské prosperity Iráku a následně celého Blízkého východu,“ píše ve své knize *Válka v srdci islámu* Gilles Kepel.⁶⁶ Kepel dále poukazuje na rozpor mezi Bushovými cíly a nedostatečností prostředků, jimiž jich chtěl dosáhnout.

Jako nefunkční při řešení narůstajícího napětí se v této době ukázala i nová irácká armáda vycvičená Američany. Noví vojáci neměli téměř žádnou autoritu, výcvik byl překotný a nedůsledný, do armádních řad se navíc dostali hlavně ti, kteří by v bývalé armádě jen těžko našli místo. S tím vším ovšem Američané již zkušenosti měli, z Afghánistánu – tady se ukázalo, jak slabí jsou jimi vycvičení noví vojáci tváří v tvář bojovníkům Talibanu a také „lákadlům“ islamistů. Na americkém přístupu a postupech v Iráku při budování nového

---

⁶⁵ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. *Islámský stát: Uvnitř armády teroru ...* str. 56 a 60.

⁶⁶ KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu ...* str. 180.

vojska se však nic nezměnilo. Selhání „systému“ se dá ilustrovat třeba událostmi z června 2014. Bojovníci Islámského státu dobyli kus Iráku odpovídající zhruba rozloze Velké Británie, do jejich rukou padl i Mosul, důležité město na severu země. Boje probíhaly i ve středním Iráku, kdy tisícovka islamistů bez větších obtíží dobyla město, které „bránilo“ třicet tisíc vojáků vycvičených Američany. Vojáci však Islámskému státu téměř nekladli odpor, utekli a nechali za sebou tanky Abrams nebo terénní vozy Humvee, které si následně přisvojili islamisté.⁶⁷

3.3 Vážné podcenění druhé – University of Camp Bucca

Do konfliktu se v Iráku po americké invazi začaly dostávat samotné kultury – západní a islámská. Američané dlouhodobě podceňovali odlišné hodnoty, které obyvatelé Iráku tradičně vyznávali, nefungoval ani vzájemný dialog. Vážný problém například způsobilo odlišné vnímání soudního systému ve Spojených státech (v západní kultuře) a v Iráku. Irácký soudní systém je založen na autoritě výpovědi svědků – existují-li dva svědci, kteří tvrdí totéž, je toto tvrzení неотředitelné. Američané nebyli schopni předat Iráčanům „svou“ metodologii. Když byla v roce 2008 podepsána smlouva SOFA (Iraq Status of Forces Agreement, oficiální název pak byl Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq, tedy Dohoda mezi Spojenými státy a Iráckou republikou o stažení amerických sil z Iráku a organizaci jejich aktivit během jejich dočasné přítomnosti v Iráku; v platnost vstoupila v roce 2009),⁶⁸ bylo stanoveno, že vězni zadržovaní Američany budou buď propuštěni, anebo předáni do iráckého vězení. Drtivá většina předaných vězňů pak byla Iráčany záhy propuštěna, jelikož je Iráčané považovali za nevinné. Vězni (islamisté a radikálové) byli Američany zadržováni na základě zpravodajských informací a odposlechů, což ale pro Iráčany nebyl žádný důkaz o vině.⁶⁹

Situace ohledně předání vězňů pod správu iráckých činitelů měla i politický rozměr. Vláda, která byla u moci v roce 2009, a především premiér Núrí al-Málíkí, definovala bezpečnostní hrozby Iráku jinak, než jak je vnímali Američané. Vězni, kteří se provinili „jen“ bojem proti americkým silám, nebyli nově považováni za zločince a také hned propuštěni. Drtivá většina se jich okamžitě přidala k islamistům, obohacena o nové poznatky a naočkovaná salafismem, nejradikálnější a nejfundamentalističtější formou islámu, kterou

⁶⁷ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 12.

⁶⁸ Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq [online], dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/122074.pdf>, citováno 26. dubna 2016.

⁶⁹ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 103.

vyznává třeba vůdce IS Abú Bakr al-Bagdádí. Islamistický výklad Koránu je ovšem v drtivé většině případů nesprávný a účelový „Násilí se může opírat o náboženské motivy jen tehdy, když vychází z částečného a nesprávného výkladu náboženských tradic.“⁷⁰

Kde vězni k nové ideologii přišli? Přímo ve věznicích spadajících pod americkou správu. Nejvíce alarmující byla situace ve věznici Camp Bucca.

Camp Bucca se nachází na jihu Iráku v provincii Basra. V roce 2007 tu bylo zadržováno 26 000 osob, téměř dvojnásobný počet oproti minulému roku. Byl to důsledek razantního posílení americké vojenské přítomnosti a velkého množství operací s cílem zlepšit bezpečnostní situaci. Podle odhadu americké armády bylo z patnácti tisíc vězňů (stav před rokem 2007) asi 1350 nanejvýš radikálních takfíristů. Ti kromě salafismu, který hlásá, že Korán a Hadís (výpověď o činech proroka Mohameda) musí být chápán striktně doslovně, ještě přijímali doplňkovou „teorii“, že každý, kdo se neřídí doslovným výkladem, musí být zničen.⁷¹ Vztahuje se to třeba i na ší'ity, kteří pro takzvaný Islámský stát představují horšího nepřítele než Západ se Spojenými státy v čele.

Irácká al-Káida a posléze Islámský stát v Iráku používaly americká vězení jako džihádistické univerzity, využívali i záměrných infiltrací (záměrných zatčení) do věznic. „Takfírističtí vězni přišli do Camp Bucca a hned žádali, aby byli umístěni do bloků, kde byli příslušníci AQI⁷². Často věděli dopředu, jak to ve vězení chodilo a jak byli věžňové rozmístěni. Někdy se tito chlápci nechali chytit. Pak během přijímacího procesu požádali, aby byli umístěni do určitého objektu, kde již byla spousta lidí z al-Káidy. V Camp Bucca byli takfíristé velmi dobře organizovaní. Určovali, kde budou jejich lidé spát a kam se přesunou, podle toho, jak se domluvili během pátečních večerních modliteb. Jedna část vězení s větším počtem jejich cel dokonce dostala přezdívku Camp Chalífát.“⁷³

Ve věznicích vládl chaos, nikdo neměl přehled, kdo s kým smí pobývat a kdo je z hlediska šíření islamistické ideologie rizikový. Je ale otázkou, s jako silou mohli Američané tento chaos potlačit, stále se nad nimi, coby věžeňskými správci, vznášel stín Abú Ghrajbu, kde docházelo k mučení a ponižování vězňů vojáky.

Od roku 2007 velel vězení Camp Bucca generálmajor Dough Stone, který zavedl komplexní deradikalizační program, ve kterém využíval hlavně přednášek umírněných muslimských imámů, kteří se snažili přesvědčit extremisty, že jejich interpretace koránu a výklad islámu je překroucená a značně demagogická. Vězni také byli rozděleni do „jednotek“

---

⁷⁰ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu ... str. 78.

⁷¹ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 98.

⁷² Al-Káida v Iráku.

⁷³ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 99.

tak, aby od sebe byli odděleni radikální islamisté a jejich potenciální následovníci. Takfíristé opět cílili hlavně na mladé, snadno ovlivnitelné vězně.

Přestože si Američané evidentně uvědomovali, co se nejen uvnitř Camp Bucca děje, jejich zásahy byly jen omezené „Pokud byste chtěli budovat armádu, je vězení perfektním místem, kde to můžete dělat. Poskytovali jsme jim zdravotní pomoc, spravovali zuby, živili je, a co bylo nejdůležitější, chránili jsme je před smrtí v boji,“ řekl⁷⁴ třeba generálmajor Stone. Jeho slovům se dostalo potvrzení třeba v roce 2014, kdy byl v *Guardianu* uveřejněn⁷⁵ článek sestávající z výpovědí bývalého příslušníka ISIS Abú Ahmeda, který se v Camp Bucca ocitl v létě 2004: „V Bagdádu ani nikde jinde bychom se takto pohromadě nemohli setkávat, protože by to bylo velmi nebezpečné. Tady jsme byli v bezpečí a navíc jsme se ocitli jen několik set metrů od celého vedení al-Káidy.“ Při svém pobytu v Camp Bucca Abú Ahmed potkal třeba i Abú Bakr al-Bagdádího, který, jak jsem psala v předchozí kapitole, byl na tento „jiný druh univerzity“ zapsán na konci roku 2003 a využíval svého vzdělání k budování vlivu a základny stoupenců.

3.4 Blízkovýchodní tradice tribalismu

Na Blízkém východě snad silněji než kdekoli jinde stále fungují kmenové struktury. Na principu kmenové příslušnosti se už v osmnáctém století etablovaly vládnoucí dynastie v Saúdské Arábii, Kuvajtu nebo v Bahrajnu, tehdy také nastala poslední velká migrace kmenů z oblasti Arabského poloostrova do Sýrie nebo Iráku. Ve městech pak kmeny svou funkcí nahradily rodiny (byť se stále hledělo i na jejich kmenovou příslušnost), podle jména se určovalo společenské postavení a moc. V blízkovýchodní společnosti je stále přítomna a hlavně vysoce důležitá kmenová solidarita, lojalita vůči kmenu, klanu, rodu a rodině, přičemž jde hlavně ale o lojalitu navenek při ochraně kmene jako celku proti jinému kmeni.⁷⁶

Osmanská správa, pod kterou Irák byl v letech 1930 až 1918, usilovala o systematické usazování doposud kočovných beduínských kmenů – za tímto účelem dokonce byly zakládány nové vesnice a města. Pokud se kmeny a klany stěhovaly do již existujících měst (hlavně do Bagdádu, Basry a Mosulu), usazovaly se většinou na předměstích, kde se sdružovaly podle vnitřních kmenových pravidel a udržovaly tak svoje zvyklosti a kmenovou hierarchii. Odtud se pak vyvinula vrstva elitních rodin. Zajímavostí je, že v této době většina

---

⁷⁴ Tamtéž, str. 100.

⁷⁵ Isis: the inside story, 11 December 2014, The Guardian [online], dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2014/dec/11/-sp-isis-the-inside-story>, citováno 14. dubna 2016.

⁷⁶ GOMBÁR, Eduard. Kmeny a klany v arabské politice ... str. 11 a 14.

jihoiráckých kmenů masivně konvertovala k ší'itskému islámu, aby se tak vyhnula vojenské službě. Zde je tak možné hledat kořeny dnešního náboženského rozvrstvení Iráku.⁷⁷

„Irák je kmenovou společností a v těchto kmenech jsou rodiny svázané s určitým kouskem země. To zásadním způsobem ovlivňuje způsob boje. Formovalo to boj, když tam byli Britové během první i druhé světové války. Formovalo to boj, když jsme tam byli my,“ řekl k uspořádání irácké společnosti plukovník americké armády Jim Hickey.⁷⁸ Ačkoliv tedy byl tento fakt Američanům známý, nijak s ním dále nepracovali.

Za vlády Saddáma Husajna se nejmocnějším kmenem stal kmen Tikrítí (tedy „pocházející z Tikrítu“), ke kterému irácký diktátor patřil. Zemi vedli jeho příbuzní a příslušníci jeho rodného kmenu. Svou moc si kmen Tikrítí pojišťoval tradiční sňatkovou politikou, jakou známe třeba z novověké Evropy. V širším kmeni ale docházelo ke konfliktům, zejména mocenským, což byla záminka pro koncentraci moci do rukou Saddámovy rodiny. Na území svého klanu se také Husajn dlouhou dobu skrýval poté, co uprchl před americkými vojáky ze svého paláce v Bagdádu.

Tradičního kmenového systému Saddám Husajn více než mistrně využil, aby ještě zvětšil svou moc, která při první válce v Zálivu utrpěla. Na konci minulého století k některému z kmenů patřily tři čtvrtiny obyvatelstva.⁷⁹

„Po porážce ve válce v Zálivu a po potlačení povstání ší'itů a Kurdů se Saddám Husajn obával anarchie, nerespektování pořádku a zákonů a dezintegrované společnosti. Proto začal obnovovat kmenovou moc a vládu. Odměnil loajalitu kmenových vůdců tím, že povolil zavést v některých oblastech tradiční kmenové právo a poskytoval zbraně vybraným kmenům. Na oplátku vůdcové kmenů uznali jeho vůdcovství.“⁸⁰ V roce 1991 přijal Husajn delegaci kmenových náčelníků, kteří mu přijeli složit hold a vyjádřit svou poslušnost. Saddám byl také prohlášen za nejvyššího náčelníka (šejcha šejchů). „Bagdád poté zahájil renesanci tribalismu. Od roku 1991 šejchové kmenů pravidelně vyjadřovali svoji individuální loajalitu režimu a kontrolovali spolehlivost lokálních milicí a jejich oddanost vůdci. Od roku 1992 probíhala rehabilitace kmenů, kmenoví náčelníci byli opětně potvrzováni ve funkci. Došlo tak k přechodu od opory v moderní politické straně k uznání staronového společenského hráče – náčelníka a členů kmene. Bylo podporováno obnovování klanů, rodů a domů.“⁸¹

Za další čtyři roky se zásadně změnil systém kontroly kmenů. Jednotlivé kmeny začaly podléhat buď ministerstvu vnitra, nebo v případě těch nejvlivnějších, privilegovaných

⁷⁷ Tamtéž, str. 159

⁷⁸ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 209

⁷⁹ KEPEL, Gilles. Válka v srdci islámu ... str. 189

⁸⁰ GOMBÁR, Eduard. Kmeny a klany v arabské politice ... str. 201

⁸¹ Tamtéž

přímo prezidentovi. Vůdci kmenů museli být absolutně poslušni státní moci a připadl jim úkol zajišťovat na svých územích bezpečnost. Za to měli soudní a finanční pravomoci, mohli soudit a trestat a vybírat daně. Také dostali půdu, diplomatické pasy a zbraně. Toto nové uspořádání sice posílilo stát a Saddámovu moc, ve společnosti ale vzniklo napětí, jelikož kmenoví vůdci měli velké pravomoci a velký vliv.

3.5 Vážné podcenění třetí – mocné irácké kmeny a klany

To, co Saddám Husajn bezesbytku pochopil – tedy ohromnou důležitost kmenů a klanových vazeb, Američané naopak naprosto nepochopili, i když jim uspořádání společnosti v Iráku známé bylo. Kmeny při debaasifikaci trpěly (byly brány jako přísluhovači bývalému režimu). Jejich vůdci se snažili přesvědčit americké představitele, že by při novém uspořádání země měli hrát nějakou vůdčí úlohu. Hned v roce 2003 šejch z vlivného kmene Albu Nimr nabídl spolupráci Prozatímní koaliční správě při zřizování pohraniční stráže. Záležitost se dostala až před Sbor amerických náčelníků štábů: „Vůdci těchto kmenů – z nichž mnozí stále zaujímají klíčové pozice v místních orgánech – vystupují s rostoucí ochotou kooperovat s Koalicí, aby obnovili nebo udržovali svůj vliv v post-saddámovském Iráku,“ bylo uvedeno ve shrnujícím sdělení. „Pokud to budou brát jako neúspěch, mohou se uchýlit k jiným akcím, aby zajistili prosperitu a bezpečnost svých kmenů.“ Ze sdělení nevzešlo nic...⁸²

Podceňování kmenových vazeb a příslušnosti a ignorace důležitosti kmenových se Američanům vymstila hlavně při bojích s al-Káidou (a poté Islámským státem). V roce 2005 do bojů proti AQI zapojili Irácké bezpečnostní síly (ISF, Iraqi Security Forces), novou iráckou armádu. Většina rekrutů patřila k ší'itům, kterým se pochopitelně ani za mák nechtělo bojovat a čistit území ovládané sunnity. Místní obyvatelé se na vojáky, ač patřili k nové vládě, dívali s podezřením až nenávistí.⁸³ Oproti tomu příslušníci sunnitských kmenů měli na obraně svého území proti islamistům eminentní zájem a upevňovali si tak i svou moc a autoritu.

Kmeny si přišly Američany zrazené, odstrčené a přehlížené. Když jim pak svou náruč otevřel ISIS, přidali se k němu. „Jsou to naši lidé [...]. Musejí pochopit, že jsme jediní, kteří jim mohou pomoci a kteří je mohou chránit,“ nechal se slyšet zástupce Islámského státu.⁸⁴

Jak známo, teroristická organizace se na zabraných územích opravdu chová jako stát – má propracovanou byrokratickou strukturu, vybírá daně, má vlastní měnu. Ve městech i vesnicích fungují soudy, které řeší i drobné sousedské rozmrávky, IS zajišťuje lékařskou péči, ale i svoz odpadu nebo provoz pekařství. V rámci své administrativní sítě dokonce zřídil

⁸² WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 57-58.

⁸³ Tamtéž, str. 59.

⁸⁴ Tamtéž, str. 218.

funkci emíra pro kmenové záležitosti. „ISIS tehdy začlenil přístup ke kmenovým otázkám jako integrální součást do své vládnoucí strategie [...] jako Saddám.“⁸⁵

Islámský stát si naplno uvědomoval, jakou sílu a vliv kmene a hlavně jejich vůdci mají, a proto jim ji v plné míře nechtěl přiznat – obával se, že by moc kmenů převážila tu jejich. Teroristé použili jednoduchou taktiku, jednotlivé kmene, ale v některých případech i příslušníky téhož kmene obrátili proti sobě navzájem. Jde o první a jedinou džihádistickou organizaci, které se v historii něco podobného povedlo.⁸⁶ Například v roce 2014 se IS podařilo při dvou příležitostech zfanatizovat sympatizující část kmene Šaitat a Albu Nimr, kteří rozpoutali doslova bratrovražednou řež v provincii Deir Ez-Zor a ve městě Hit. Islamisté zároveň využívali generační propast mezi starými a mladými příslušníky toho kterého kmene.⁸⁷ Mladí byli snadněji ovlivnitelní a získatelní pro džihád a boj nejen proti Američanům, ale hlavně proti ší'itům, IS je tedy začal podporovat, čímž podepřel jejich pocit důležitosti a zároveň přehlížení ze strany starších příslušníků svého kmene. Je ale paradoxní, že k prvotnímu vábení mladých islamistů Islámský stát používal mimo jiné argument kmenové příslušnosti.

3.6 Teroristickým začátečníkům se daří

Když začal Islámský stát zejména v roce 2014 masivně expandovat a obsazoval města a celé provincie jak v Iráku, tak v Sýrii, svět se divil. Přestože indicie napovídající, jakou sílu a potenciál IS má, byly k dispozici dlouho dobu.

Pět měsíců před pádem iráckého Mosulu (červen 2014) se americký prezident Obama nechal slyšet, v interview pro časopis *New Yorker*, že je velký rozdíl mezi al-Káidou (vybudovanou ještě Usámou bin Ládinem) a současnými džihádisty (tedy ISIS), jde prý o teroristické začátečníky.⁸⁸

Tito začátečníci za půl roku ale získali tanky a těžkou armádní techniku a v malém počtu zdolali třicet tisíc iráckých vojáků...⁸⁹

Nevyplnila se ani předpověď britského generálporučíka Graema Lamba, který tvrdil, že al-Káida (potažmo IS) se sunnitům brzo omrzí, poznají, že je pro ně zhoubná, a obrátí se proti ní.⁹⁰

---

⁸⁵ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 216.

⁸⁶ Tamtéž, str. 214.

⁸⁷ Tamtéž, str. 215.

⁸⁸ Tamtéž, str. 12 a Going the Distance, January 27, 2014, The New Yorker [online], dostupné z: <http://www.newyorker.com/magazine/2014/01/27/going-the-distance-david-remnick>, citováno: 23. dubna 2016.

⁸⁹ Viz výše.

Nutno také podotknout, že za vlády Saddáma Husajna nebyl islámský extremismus v Iráku téměř vůbec přítomen. „Čím silnější je represivní kapacita státu, tím menší je pravděpodobnost vzniku jakéhokoliv protestního nebo povstaleckého hnutí [...] protiteroristické strategie silných autoritářských vlád mají skutečně preventivní dopad na možnosti vzniku teroristických hnutí,“ uvádí k tomu profesor Ibáñez.⁹¹ Al-Káida nabrala na síle až po pádu diktátora, kdy využila silné antipatie Iráčanů proti americkým okupantům.

3.7 Z druhé strany

S cestou organizace Islámský stát k moci se ale pojí ještě řada dalších okolností, které rozhodně nevyznívají tak jednoznačně jako chyba amerického iráckého velení a amerických politiků, jako ty, které jsem doposud v této kapitole nastínila.

K části, kde píší o podpoře kmenů, je třeba dodat, že tato podpora není poskytována zdaleka všemi iráckými kmeny: „Strategie ISIS vůči kmenům má svá omezení. Tím největším je, že je stále považován za dočasnou vládnoucí sílu, za spojence, který vznikl na základě okamžité potřeby nebo díky brutální síle. Kmeny tuto dočasnou situaci akceptovaly jako nejlepší z daných možností a protože si nepřály, aby se jejich kraj stal bojovou zónou. Ale ideologicky ISIS nepodporují a ani nevstupují masově do jeho řad, protože počítají s tím, že jeho vláda tu nebude navždy.“⁹² Kmeny navíc chtěly docílit jen svržení okupační správy, osvobození Iráku, ne založení nového státu.

Hlavní argument pro „nevinu“ Spojených států je, že jednak odpor proti všemu západnímu, ale hlavně sektářské násilí v podobě bojů sunnitů proti ší'itům tu (v Iráku a v regionu Blízkého východu vůbec) bylo přítomné odjakživa – proti obojímu, Západu a ší'itům, se ostře vymezují přívrženci salafismu, ke kterému se současný Islámský stát hlásí. Hlasitý propagátor salafismu, otec irácké odnože al-Káidy Abú Mus'ab az-Zarqáwí se na boj s Američany připravoval dlouho před tím, než prezident George Bush rozhodl o invazi do Iráku.⁹³ Druhým nepřítelem pro něj byli ší'ité. Spory mezi ší'ity a sunnity se datují až do roku 632, kdy zemřel prorok Mohamed, a mezi muslimy se rozhořel spor o jeho nástupce. Ší'ité jako nástupce Mohameda uznali jeho zetě Alího, sunnité kupce jménem Abú Bakr, kterého zvolili prvním chalífou, hlavou islámu.

Abú Bakr al-Bagdádí na řevnivost mezi sunnity a ší'ity velmi sázel. „ISIS zformuloval tehdejší tažení v Sýrii a Iráku přesně podle těchto sektářsko-existencionálních pravidel a

---

⁹⁰ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 86.

⁹¹ IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu ... str. 91.

⁹² WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 218.

⁹³ Tamtéž, str. 50.

s radostí vzkřísil Zarqáwího válečnou strategii ve své oficiální propagandě. A následoval jej v jeho šlépějích napadáním ší'itů, aby vyvolal jejich reakci (přehnanou reakci) a aby zahnal sunnity do ochranné náruče ISIS.⁹⁴ Zarqáwí (od kterého se za to začala AQI distancovat) a posléze al-Bagdádí vyhlásili ší'itům džihád – ší'ité byli pro ISIS nábožensky prázdní a předurčení jen pro smrt. Ruku v ruce s bojem jak proti Spojeným státům, tak ší'itům jde i snaha o vytvoření vlastního chalífátu, kam by postupně přišli všichni sunnitě světa, obnovení obřího islámského impéria, jak ho známe zejména ze středověku.⁹⁵

Historický spor mezi vyznavači dvou hlavních větví islámu mimochodem velmi komplikuje aktuální boj proti islamistům (a kombinuje i další výše popsané skutečnosti). Jak jsem již uvedla, Islámský stát nepodporují ani zdaleka všechny sunnitské kmeny. Ty jsou v některých oblastech jediným protivníkem, silou, která jakž takž brání rozpínavosti nového chalífátu. Jenže ší'itská vláda nechce se sunnitskými kmeny spolupracovat a vyzbrojovat je, protože se bojí, aby se posléze sunnitské kmeny neobrátily proti ní.⁹⁶

„Ruku k dílu“ při formování organizace Islámský stát přiložil i syrský autoritářský vládce Bašár Asad. Pozadí jeho podpory islamistů je zvláštní, zamotané a nejednoznačné. Bašár Asad se hlásí k alavismu, větvi ší'itského islámu. Přesto ale po svržení Saddám Husajna, jenž vyznával islám sunnitský, neváhal podporovat baasisty, kteří uprchli do Sýrie. Motivací pro něj byla destabilizace nové americké okupační správy (i když tato opětovně přiznala ší'itům dlouho upíraná práva).

Ačkoliv se navenek Bašár Asad tváří jako další oběť islamistů (je pravdou, že Islámský stát svůj chalífát vyhlásil i na značném území v Sýrii), skrytě je podporuje – v Sýrii vznikl třeba výcvikový tábor pro irácké a zahraniční bojovníky, který vedli uprchlí Saddámovi fedajíni, režim pak organizoval přesun bojovníků přes syrsko-irácké hranice.⁹⁷ Asadovu podporu Zarqáwího a irácké al-Káidy (ze které vzešel IS) potvrdil v roce 2008 americký federální soud, když řekl, že Sýrie měla právě kvůli podpoře islamistů podíl na smrti Jacka Hensleyho a Eugena Armstronga, které v roce 2004 al-Káida popravila.⁹⁸ Sýrie se

---

⁹⁴ WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru ... str. 44.

⁹⁵ The Map ISIS Hates, June 25, 2014, The New York Review [online], dostupné z: <http://www.nybooks.com/daily/2014/06/25/map-isis-hates/>, citováno 24. dubna 2016.

⁹⁶ How the battle against the Islamic State is redrawing the map of the Middle East, December 30, 2015, The Washington Post [online], dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/on-the-front-lines-of-the-war-against-the-islamic-state-a-tangled-web/2015/12/30/d944925a-9244-11e5-befa-99ceebcbb272_story.html, citováno: 24. dubna 2016.

⁹⁷ Three Major Terror Busts in Iraq -- Iran, Syria Connections Exposed, Say U.S. Officials, March 23, 2007, ABC News [online], dostupné z: http://blogs.abcnews.com/theblotter/2007/03/three_major_ter.html, citováno: 24. dubna 2016.

⁹⁸ Damascus on Trial, Spring 2011, Middle East Forum [online], dostupné z: <http://www.meforum.org/2914/damascus-on-trial>, citováno: 24. dubna 2016.

proti rozsudku odvolala, ale v roce 2011 definitivně prohrála. Režim Bašára Asada navíc pomáhal al-Káidě třeba i s převody peněz mezi jednotlivými buňkami a členové syrských zpravodajských služeb pomáhali s bombovými útoky v Iráku.⁹⁹ Jeden z vůdců proamerického sunnitského hnutí Shawa, kterého zavraždili islamisté, Abdul Sattar al-Rishawi, se v interview pro *The New York Times* ohledně bombových útoků vyjádřil jen několik dní před svou smrtí jasně: „Tohle vše je práce Sýrie. Sýrie dělá strašné věci.“¹⁰⁰

---

⁹⁹ Syria's Financial Support for Jihad, Winter 2010, Middle East Forum [online], dostupné z: <http://www.meforum.org/2579/syria-financial-support-jihad>, citováno: 24. dubna 2016.

¹⁰⁰ An Iraqi Tribal Chief Opposes the Jihadists, and Prays, March 3, 2007, The New York Times [online], dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/03/03/world/middleeast/03sheik.html?_r=2&oref=slogin&pagewanted=all, citováno: 24. dubna 2016.

ZÁVĚR

Takzvaný Islámský stát sice v současnosti ztrácí dobytá území a příjmy, které mu plynuly z ropných vrtů v nově osvobozených oblastech, jeho síla a potenciál jsou však stále obrovské. A světové velmoci si stále neví rady, jak se s teroristickým chalífátem vypořádat, jak mu zabránit v plenění, znásilňování a hlavně bestiálním vraždění civilistů.

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala příčinami vzniku Islámského státu a jeho rozšíření v Iráku. V první kapitole jsem shrnula záminky a průběh americké invaze do země, která započala v roce 2003, v kapitole další jsem krátce shrnula genezi irácké al-Káidy a organizace Islámský stát v jeho nynější podobě a dále jsem obšírně rozebrala důvody potvrzující a vyvracející hypotézu nastíněnou v úvodu – tedy zda je invaze spojeneckých vojsk pod vedením Američanů jedinou příčinou aktuální krize v celém regionu, rozmachu organizace Islámský stát.

Skutečností podporujících předloženou tezi je mnoho. Postupně jsem v poslední kapitole rozebrala, jak Američané od začátku mylně identifikovaly hrozby, které proti nim stály – šlo zejména o fatální podcenění postavy současného vůdce Islámského státu Abú Bakr al-Bagdádího a o podcenění IS jako organizace a jako fungujícího státu. Dále se Američané zásadně zmýlili v chápání islámské a irácké mentality a pojetí práva a společnosti, ignorovali historické uspořádání a „sféry vlivu“ ší'itského a sunnitského islámu (se silnými strážci Íránem a Saúdskou Arábií v čele). Na problémy Iráku, které vyvstaly po svržení diktátorského režimu Saddáma Husajna, se dívali prizmatem západního vidění světa a vnímání hodnot. Politici i vrcholní představitelé armády a okupační správy nepochopili, nebo co hůř podcenili a ignorovali tradiční kmenové uspořádání irácké společnosti (a tedy rozvrstvení vlivu) a nebránili radikalizaci, která ve velkém probíhala v koaličních věznicích. S notnou řádkou situací či jevů se ovšem setkali již dříve, třeba na konci dvacátého století v Afghánistánu. Ve finále pak Spojené státy daly od občanskou válkou rozvrácené země ruce pryč a v současnosti se v boji proti Islámskému státu angažují omezeně, jelikož se (ne neoprávněně, nutno přiznat) bojí zatažení svých vojáků do dalšího vleklého pozemního konfliktu bez jasného východiska s potenciálním velkým množstvím civilních obětí, a hlavně bez ucelené mezinárodní strategie.

Odporovat úvodnímu tvrzení se ale dá pomocí následujících argumentů: konflikt mezi ší'ity a sunnity má hluboké historické kořeny a na současnou situaci se dá zjednodušeně pohlížet třeba jako na válku ve Vietnamu ve vztahu ke studené válce – jde o dlouhodobý konflikt, který jednou za čas přeroste v ozbrojené, krvavé střetnutí.

Viníkem současné krize je i irácká vláda, která byla zvolena po předání moci do rukou Iráčanů. Vláda tak trochu „na truc“ americkým správcům pustila z vězení nebezpečné islámské radikály a umožnila jim tak zformovat pevnou teroristickou síť. Politici zároveň často upřednostňovali vlastní cíle a vládnutí se zvrhávalo v mocenské pŕtky. V rámci vypořádávání se s bývalou sunnitskou šikanou pak sunnity utlačovali a vytvořili tak základ pro destabilizující občanské nepokoje. Na rozmachu Islámského státu má podíl i syrský prezident Bašár Asad, který islamisty aktivně podporoval.

Z dostupných informací a poznatků se dá tedy s ohledem na vstupní hypotézu konstatovat, že americká invaze do Iráku (a následná okupační správa země) měla na vzniku takzvaného Islámského státu zásadní podíl. Jednoznačná souvislost tu existuje, ačkoliv určitý základ pro současnou krizi byl přítomen již dávno před invazí – jde o směs politických i společenských faktorů. Nedá se proto říci, že americká invaze by byla jediným faktorem, který by současnou situaci zapříčinil, spíše byla katalyzátorem, který uvedl dění do chodu a uvolnil napětí dosud skrývané pod povrchem.

SUMMARY

The so-called Islamic State is currently losing the conquered territories and revenues that had flowed from oil wells in the newly liberated areas, but its strength and potential is still enormous. World powers are still unsure of how to deal with the terrorist caliphate, how to prevent the looting, raping and most bestial murder of civilians.

In my thesis I deal with the causes of the Islamic state and its expansion in Iraq. In the first chapter, I summarized the pretexts and the progress of the US invasion of the country, which began in 2003; next I briefly summarized the genesis of Iraq's al-Qaeda (Islamic state in its current form). I have extensively analyzed the reasons for confirming and refuting the hypothesis outlined in introduction -- that is, whether the invasion of allied troops under the command of Americans is the only cause of the current crisis in the region.

Facts supporting the proposition put by many. I gradually dismantled in the last chapter, as Americans from the beginning erroneously identified the threats facing them -- it was particularly fatal underestimation of the figures of the current leader of the Islamic State, Abu Bakr al-Bagdadi and the underestimation of IS as an organization and as a functioning state. Furthermore, Americans fundamentally mistaken in understanding Islamic and Iraqi mentality and approach to law and society, they ignored the historical layout and "sphere of influence" Shi'ite and Sunni Islam (with strong guardians of Iran and Saudi Arabia in the lead). They contemplated on the problems of Iraq that arose after the overthrow of the dictatorial regime of Saddam Hussein by the prism of the Western world view and perception of values. Politicians and top representatives of the army and the occupation administration misunderstood, or worse, underestimated and ignored traditional tribal organization of Iraqi society (and therefore the impact of stratification) and obstruct radicalization that took place in a large coalition prisons. With a good line situations or phenomena, however, they met earlier, at the end of the twentieth century in Afghanistan. In the final, the United States turn their backs from the civil war-torn country and their current involvement in the fight against the Islamic State is limited by (not false, truthfully) worries of pulling their troops into another protracted ground conflict without a clear basis with potential large quantities civilian casualties and without a straight strategy cooperated together with other countries.

To oppose the initial claims we can use the following arguments: conflict between Sunnis and Shi'ites has a deep historical roots and the current situation can be seen (simplified) as the war in Vietnam in relation to the Cold War -- a long-standing conflict that once in a while grows into an armed, bloody clash.

The culprit of the current crisis is also the Iraqi government, which was elected after the handover of power to the Iraqis. Government bit "out of spite" American administrators released from prison a dangerous Islamic radicals and allow them to form a solid terrorist network. Politicians also often preferred their own goals and the governance was more about power struggle. Sunni was "bullying" Shi'ites and created the basis for destabilizing civil unrest. The expansion of the Islamic state has also a connection to Syrian President Bashar Assad, who actively supported the Islamists.

About the answer to the hypothesis -- from the available information and knowledge we can say that the US invasion of Iraq (and subsequent occupation administration of the country) had to produce so-called Islamic State of crucial interest. There is a clear link exists, although some basis for the current crisis was present long before the invasion -- it is a mixture of political and social factors.

ZDROJE

Primární zdroje

Knihy:

BUSH, George W. Decision Points. New York: Crown Publishers, 2010. ISBN 978-0-307-59062-6

CRILE, George. Soukromá válka pana Wilsona. Praha: Víkend, 2008. ISBN 978-80-86891-83-5

Dokumenty, smlouvy:

Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq [online], dostupné z:

<http://www.state.gov/documents/organization/122074.pdf>

CIA, The World Factbook – Iraq [online], dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>

DCI Special Advisory Report on Iraq's WMD, Volume 1, Charles Duelfer's Transmittal Message [online], dostupné z: https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_wmd_2004

Final Vote Results for Roll Call 455 [online], dostupné z:

<http://clerk.house.gov/evs/2002/roll455.xml>

President's Address to the Nation, January 10, 2007 [online], dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/01/20070110-7.html>

President Delivers State of the Union Address [online], dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20020201185324/http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

The National Security Strategy of the United States of America [online], dostupné z:

<http://www.informationclearinghouse.info/article2320.htm>

U.S. Senate Roll Call Votes 107th Congress - 2nd Session [online], dostupné z:

http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=2&vote=00237

Sekundární zdroje

Knihy:

GOMBÁR, Eduard. Kmeny a klany v arabské politice. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0896-2

GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. Dějiny Iráku. Praha: Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-249-8. Str. 541

HUNTINGTON, Samuel P. 2001. Sřet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu. Praha: Rybka Publishers. ISBN 80-86182-49-5

IBÁÑEZ, Luis de la Corte. Logika terorismu. 1. vydání. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1754-6

KEPEL, Gilles. Válka v srdci islámu. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8

MERNISSI, Fatima. 1992. Islam and Democracy: Fear of the Modern World. 1. vydání. Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company. ISBN 0-201-62483-4

WEISS, Michael a Hassan HASSAN. Islámský stát: Uvnitř armády teroru. 1. vydání. Praha: Albatros Media, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3

WOODWARD, Bob. Bushova válka. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7257-043-5

Odborné články:

LEVITT, Mathew. Syria's Financial Support for Jihad, Winter 2010, Middle East Forum [online], dostupné z: <http://www.meforum.org/2579/syria-financial-support-jihad>

SCHENKER, David. Damascus on Trial, Spring 2011, Middle East Forum [online], dostupné z: <http://www.meforum.org/2914/damascus-on-trial>

Internetové zdroje:

An Iraqi Tribal Chief Opposes the Jihadists, and Prays, March 3, 2007, The New York Times [online], dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/03/03/world/middleeast/03sheik.html?_r=2&oref=slogin&page_wanted=all

Going the Distance, January 27, 2014, The Newyorker [online], dostupné z: <http://www.newyorker.com/magazine/2014/01/27/going-the-distance-david-remnick>

How the battle against the Islamic State is redrawing the map of the Middle East, December 30, 2015, The Washington Post [online], dostupné z:

https://www.washingtonpost.com/world/on-the-front-lines-of-the-war-against-the-islamic-state-a-tangled-web/2015/12/30/d944925a-9244-11e5-befa-99ceeccbb272_story.html

In Bahrain, Worries Grow of Violent Shiite-Sunni Confrontation, 25 January, 2012, The New York Times [online], dostupné z:

http://www.nytimes.com/2012/01/26/world/middleeast/26iht-m26-bahrain-conflict.html?_r=3&pagewanted=all

Isis: the inside story, 11 December 2014, The Guardian [online], dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2014/dec/11-sp-isis-the-inside-story>

Lebanon detains wife of Islamic State leader, 2 December 2014, Reuters [online], dostupné z:

<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-lebanon-baghdadiidUSKCN0JG0HW20141202>

Michael Isikoff & David Corn: "Hubris." Cherrypicking intelligence, burying dissent, influence of Iranian intelligence, the President with an agenda, government experts who didn't speak up, 7 October 2006 [online], dostupné z:

http://prairieweather.typepad.com/the_scribe/2006/09/9706_npr_michae.html

Portugal's ex-PM „dumped“ on Iraq, Spain most ‚gung-ho‘, 20 November 2007 [online], dostupné z: http://www.expatica.com/es/news/Portugals-ex-PM-duped-on-Iraq-Spain-most-gung-ho_150744.html

Španělský expremiér Aznar: Proč jsem poslal vojáky do Iráku, 20. března 2008, iDnes.cz [online], dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/spanelsky-expremier-aznar-proc-jsem-poslal-vojaky-do-iraku-p41-/zpr_archiv.aspx?c=A080319_174058_kavarna_bos

The Map ISIS Hates, June 25, 2014, The New York Review [online], dostupné z:

<http://www.nybooks.com/daily/2014/06/25/map-isis-hates/>

Three Major Terror Busts in Iraq -- Iran, Syria Connections Exposed, Say U.S. Officials, March 23, 2007, ABC News [online], dostupné z:

http://blogs.abcnews.com/theblotter/2007/03/three_major_ter.html